

ЗЕТСКИ ПАРТИЗАНСКИ ОДРЕД НА КАМЕНОЈ ГОРИ

За време напада партизанских јединица на италијански гарнизон у Пљевљима 1. децембра 1941. године Одред „Д8. октоба-р“, кога су звали и Зетски одред, налазио се на положајима милешевског среза у рејону села Јабуре и Савина Лакта. Он је имао задатак да затвори надирање италијанске колоне која се из Пријепоља кретала у помоћ опкољеном гарнизону у Пљевљима. Тај задатак је успешно извршио јер је на Савином Лакту, на самом излазу на виоораван Јабуре, сачекао моторизовану италијанску колону и нанео јој велике губитке приморавши је да се повуче у Пријепоље. Зетски одред је и раније сачекивао моторизоване италијанске колоне по Црној Гори и у тим акцијама имао је великог успеха. Његова најзначајнија акција је била код Колашина 18. октобра 1941, по чему је Одред и добио име.

После повлачења партизанских јединица са пљеваљског бојишта, Зетски одред је одржао збор на Јаблановици код Јабуре на коме су борци положили заклетву. Међу овим борцима било је доста бораца из села милешевског ореза. Тога дана, уз пуну помоћ бораца Зетског одреда, формирано је неколико позадинских партизанских чета, међу којима: Каменогорска, Јабучка и Обарђанска.

После ових догађаја Одред је дошао у Камену Гору, село на самој граници Црне Горе, на размештај и одмор. Ова црногорска партизанска јединица била је састављена од три батаљона: „Јоле Пилетић“, „Бијели Павле“ и „Марко Миљанов“. Командант Одреда био је Радован Вукановић, а политички комесар Митар Бакић. Чим је Одред стигао на Камену Гору, успоставио је везу са руководством Милешевске партизанске чете, Среским комитетом КПЈ из Пријепоља и Народноослободилачким одбором у овом месту.

Долазак Зећана на Камену Гору био је права радост за становнике овог села. Борци су смештени у просторије зграде Основне школе и у просторије задружне читаонице. Одмах је успостављен контакт са најугледнијим људима из села и напредним омладинцима. Већина бораца овог Одреда били су школовани људи па

се од њих имало шта чути и научити. Њихов однос према мештанима био је изванредан, топао и пријатељски. То је био први сусрет становника овог села са партизанима из других места, па је такав однос бораца са њима мнош значио у њиховом тадашњем и каснијем опредељењу за НОП.

После десетак дана боравка на Каменој Гори, по одлуци Врховног штаба, Одред је преформиран. Један део бораца, јачине једног батаљона (по једна Бјелопавлићка, Пиперска и Кучко-Братоножићка чета) упућени су ка Рудом у састав Прве пролетерске бригаде. Из ове јединице један вод бораца упућен је преко Лима у село Дренову у пратњу Врховног штаба. Борци Каменогорске позадинске партизанске чете пратили су овај батаљон до у село Бабине, а вод бораца до Лима у селу Избичњу према Дренови. Друга група Одрода, коју су сачињавали партијско-политички радници и рањени борци, враћена је на терен у Црну Гору. Каменогорци су пратили ову групу до села Коврена у Црној Гори. Од остатака Зетског одреда, који је остао на Каменој Гори, форхМиран је Први комбиновани (Зетски) батаљон који је ушао у састав Црногорско"-санџачког одреда, чији се Штаб у то време налазио на Коврену. За команданта Зетског батаљона именован је Шпиро Мугоша, а за његовог заменика Велимир Терзић. Политички комесар Батаљона био је Периша Вујовић.

Зетски батаљон је на Каменој Гори оставио код народа врло леп утисак. Њешви борци су били весели људи, фине нарави, веома приступачни. Сваке вечери су у сали задружне читаонице, а често и дању на дубоком снегу, играли популарно црногорско коло и најчешће певали:

„На сред Зете Немањине,
црвени се барјак вије.
Хај, нека га нек се вије,
он је послат из Русије”.

Издаване су и зидне новине. Сваког дана долазили смо код задружне читаонице и школе и увек налазили нове чланке са новим именима. Било је доста чланака о пљеваљској битки, о борцима који су пали у овој трагедији, о идеолошко-политичком раду, о народу који храни и чува партизане и друго.

Највећи утисак оставио је на нас опис пљеваљске битке у народном десетерцу. Стихове те песме научили су многи који су уз гусле певали народне песме и којима је за срце била прирасла народноослободилачка борба. Песма је почињала:

„Свану зора,, не мож' бити гора,
јер не може голијем зубима
прегрести се цијев топовима,
нит' је доба крилатих јунака
да пресјеку цијев од пушака”.

Један од бораца, звао се Леко Мирановић, стално је водио дневник у који је записивао све што се догађало у Батаљону и у Каменој Гори. Из његовог дневника коришћени су материјали за зидне новине у које су, поред свакодневних догађаја, уношене и разне шале и веееле згоде. Ми, Каменогорци, дивили смо се тако школованим младим борцима, препричавали смо догађаје из чланака, кретали се у њиховом друштву. Посебно нам је било симпатично велико другарство које је владало међу борцима. Имали су скоро сви неки надимак. Тако су Хамзу Галичића, после напада на усташку милицију у Селашници, прозвали „Капетан“. Једног су друга звали „Борац“, а Ђока Кликовца, студента медицине зва-**ЈШ** су „Доктор“. Највише шале било је на рачун друшва који су радили у кухињи или пекари. О њима је било доста карикатура и анегдота, а највише су се били окомили на пекара Ђока Раичевића.

Борци Зетског батаљона су својим веома активним радом на иолитичком и културном пољу доста допринели да се у Каменој Гори ојача народноослободилачки покрет и да се организационо среди Народноослободилачки одбор и тако заузме значајно место као први орган народне власти.

Док се Зетски батаљон налазио на Каменој Гори, водио је борбе ~~ча~~ на многим местима против Италијана, четника и усташке милиције: на Савином Лакту, Обардима, Селашници, Бучју, Вијенцу, Тоцима, Крњачи, Лијесци и другим местима. Крајем децембра 1941. године чета Вука Ђуровића заједно са Каменогорском партизанском позадинском четом напала је посаду усташке милиције у школи у Селашници. Управо, у овој акцији учествовао је један вод Каменогорске чете, а други вод са четом Васа Јовановића учествовао је у акцији на Карошевини, где су похватани неки сарадници окупатора. У Селашници су се предали припадници муслиманске милиције захваљујући партизанској делегацији коју су сачињавали два борца Зетског одреда, Хамза Галичић и Душан Ражњатовић, и водник Каменогорске чете Слободан Човић.

У то време у Каменој Гори је постојао телефон и веза са општином у Великој Жупи која после капитулације није уклоњена. Партизани су повремено називали општину у Великој Жупи, а јављали су им се припадници усташке муслиманске милиције који су чували општину. Кроз разговор у неколико наврата водила се дискусија о појединим политичким питањима, иако су они избегавали такве разговоре. Понекад је било претњи и са једне и са друге стране.

Преко неких виђенијих људи из суседних села која су била под контролом окупатора, италијанска команда из Пријеиоља упутила је писмо Штабу Зетског одреда којим је под строгом претњом тражила да партизани одложе оружје, да се врате својим кућама и да ће им у том случају бити животи поштеђени, ооим руководиоцима.

— Ако се наши захтеви одбију — претили су фашизм — за сваког убијеног италијанског војника стрељаћемо стотину грђана.

Зећани су им на то одговорили:

— Ако неко треба да се повуче својим кућама, то Јте онда ви, јер вас нико није ни звао. Оставите оружје и одлази/е! Ваше претње неће заплашити наш народ. Не тражимо од вас милост, али знајте да ћемо и ми за сваког убијеног грађанина убити деет ваших војника'.

Борци Зетоког одреда много су учинили на културно-просветном плану међу Каменогорцима, нарочито омладином. За ово релативно кратко време припремљено је више приредби за мештанине Камене Горе и суседних села. Зећани су у ову активност укључили и напредне омладинце из Камене Горе, међу којима су се истицали: Душан Ј. Глушчевић, Чедо В. Глушчевић, Љубо М. Глушчевић, Милован М. Кијановић, Светозар М. Цмиљановић, Михаило В. Цмиљановић, Милорад В. Човић, Обрад М. Човић и други.

На једној приредби изведен је „Врабац“ као шаљива тачка. „Врабац“ је исмејавао окупаторе, а било је и веселих згода на рачун куvara и пекара. Тако је један „Врабац“ почињао са:

„Доље пите и тепсије,
више Ђоко кувар није. .

После скоро двомесечног боравка на Каменој Гори Зећани су се спремали за одлазак. За школску славу — Савиндан (27. јануара 1942. године) организована је велика приредба са богатим програмом, који су заједнички припремили Зећани и Каменогорци. Приредби су присуствовали сви борци и многи мештани Камене Горе и суседних села. Домаћин свечаности био је члан Народноослободилачког одбора Владислав Цмиљановић. Реферат о просветитељском раду Св. Саве и о циљевима народноослободилачке борбе читао је Васо Алигрудич, профеоор, комесар једне чете. Традиционалну дужност домаћина и тзв. „колач“ примио је од Владислава Цмиљановића командант Зетског батаљона Шпиро Мугоша.

ци. Тако је Зетски батаљон кренуо са Камене Горе 29. јануара

Зетски батаљон је морао, по наређењу Штаба Црногорско-санџачког одреда, да што хитније напусти Камену Гору јер оу се на територији бјелополског и колашинског среза појавили четни-1942. године. Растанак са старим знаницима, пријатељима и сарадницима био је веома топао и срдачан.

Драго В. ГЛУШЧЕВИЋ